

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی

مقاله نویسی علوم انسانی

مقاله نویسی علوم انسانی

اصول تنظیم قراردادها

اصول تنظیم قراردادها

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله

بررسی میزان درک و کاربرد حروف اضافه مکانی و غیرمکانی در کودکان طبیعی فارسی زبان ۵ تا ۸ ساله

سبا ولی زاده^۱

چکیده

نظر به این که در زبان فارسی، تاکنون چگونگی میزان درک و کاربرد حروف اضافه مکانی و غیر مکانی در کودکان طبیعی در سطح جمله مورد بررسی قرار نگرفته، این تحقیق بدین منظور طراحی گشته است. ابزار ارزیابی، آزمون محقق ساخته شامل درک و کاربرد حروف اضافه ساده در سطح جمله به همراه تصاویر است. ۶۰ کودک طبیعی فارسی زبان ۵ تا ۸ ساله مورد ارزیابی قرار گرفتند. داده ها بر اساس آزمون T به روش تحلیلی بررسی شده اند. تفاوت مشاهده شده بین دو میانگین میزان درک حروف اضافه مکانی و غیرمکانی با مقدار ۵.۶۵۶- و سطح معنی داری ۰.۰۰۰ و نیز تفاوت مشاهده شده بین میزان کاربرد حروف اضافه مکانی و غیرمکانی با مقدار ۸.۳۸۳- و سطح معنی داری ۰.۰۰۰ نشان دهنده میزان میانگین درک و کاربرد بیشتری در حروف اضافه مکانی نسبت به غیر مکانی در کودکان طبیعی است. فرض غالب در مطالعات طبیعی، بر مقدم بودن درک نسبت به بیان می باشد، میزان کاربرد حروف اضافه با درک آن در کودکان طبیعی با سطح معنی داری ۰.۰۰۰ تفاوت معنی دار داشت، در واقع درک حروف اضافه نسبت به کاربرد آنها در کودکان طبیعی ضعیف تر بود.

کلیدواژه‌ها: حروف اضافه ساده، درک، کاربرد، کودکان طبیعی.

۱. مقدمه

نظر به اهمیت حروف اضافه در این پژوهش، این بخش به اجمال به این مهم از سه منظر دستور سنتی، نظریه نقش گرا و نظریه ی زایا گشتاری پرداخته است.

پژوهش حاضر در چارچوب نظریه ی زایشی گشتاری به بررسی درک و کاربرد حروف اضافه ی ساده در کودکان ۵ تا ۸ ساله ی فارسی زبان طبیعی می پردازد.

حروف اضافه در نظریه های مختلف زبان شناسی تعاریف نه چندان متفاوتی دارد.

۱-۱. حروف اضافه از منظر دستور سنتی

حروف اضافه کلماتی هستند که معنی مستقلی ندارند، کلمه یا گروهی را به یکی از اجزای جمله می پیوندند، و جایگاه آنها پیش از متمم فعل است. (گیوی و انوری، ۱۳۷۹)

حروف اضافه کلماتی هستند که در جمله با اسم همراهند، و اطلاعاتی درباره ی زمان، مکان و ارتباط های دیگر که در اعمال و چیزها وجود دارد، می دهد (یول، ۲۰۰۶).

^۱دانشگاه جامع علمی کاربردی، واحد بهزیستی، فارس

۲-۱. حروف اضافه از منظر نظریه ی نقش گرا بر مبنای نظریه ی مقوله و میزان

بر اساس این نظریه طبقه گروه قیدی فارسی متشکل از یک کلمه یا بیشتر و در ساختمان واحد بالاتر، یعنی بند، جایگاه ادات را اشغال می کند. یک طبقه از گروه ها دارای نشانه صوری هستند که ساختمان آنها را متمایز می سازد. این طبقه شامل گروه های قیدی با حرف اضافه است. این نوع گروه های قیدی، گروه های اسمی هستند که با اضافه شدن یک حرف اضافه اجباری و یک رابطه ی اختیاری تشکیل شده است. رابطه می تواند یک کلمه یا بیشتر باشد و می تواند پیش از حرف اضافه یا پس از آن قرار گیرد (باطنی، ۱۳۸۰).

۳-۱. حروف اضافه از منظر نظریه ی زایا گشتاری

بر مبنای نظریه ی زایا گشتاری گروه حرف اضافه ای متشکل از (حرف اضافه و گروه اسمی) است. حروف اضافه، گروهی از واژه های دستوری هستند که پیش از گروه اسمی ظاهر می شوند. گروه حرف اضافه با روابط دستوری متفاوتی به ویژه رابطه دستوری متمم حرف اضافه در گروه اسمی، مفعول با واسطه و متمم در گروه فعلی و نیز قید یا متمم قیدی به کار می رود، گروه حرف اضافه در رابطه دستوری نهاد و مفعول صریح به کار نمی رود (مشکوٰه الدینی، ۱۳۷۹).

۲. پیشینه پژوهش

آنچه که از پژوهش های داخلی پیشین در زمینه ی حروف اضافه در ارتباط با پژوهش حاضر می توان نتیجه گرفت این است که: امروزه بسامد و کاربرد حروف اضافه ی مرکب بیشتر از حروف اضافه ی ساده است (رقیب دوست، ۱۳۶۸ و سجودی، ۱۳۷۵ به نقل از ناصح و دبیرمقدم، ۱۳۸۶). اما به رغم این واقعیت، تمرکز پژوهش حاضر، بر حروف اضافه ی ساده است، چرا که آزمودنی های این تحقیق کودکان ۵ تا ۸ ساله می باشند و مبرهن است که استفاده ی کودکان از حروف اضافه ساده بیش از حروف اضافه مرکب می باشد. این پژوهش حروف اضافه ساده را به دو گروه مکانی و غیر مکانی تقسیم می کند و این تفاوت در پژوهش های فوق نیز به چشم می خورد (کردی، ۱۳۷۵ و ابوالحسنی چیمه، ۱۳۸۱ به نقل از همان). از آنجا که برخی از زبان شناسان حروف اضافه را « کلمات ساختاری » می خوانند (صباغی، ۱۳۷۳ به نقل از همان)، و نیز زبان شناسان برای حروف اضافه دو کارکرد مهم واژگانی یا معنی بخشی و حالت نما در نظر می گیرند (خزایی، ۱۳۸۳ به نقل از همان)، و این که حروف اضافه جزء تکواژهای دستوری به حساب می آیند، شاید بتوان مطالعات و یافته های در این باره را به دیگر تکواژهای دستوری نیز تعمیم داد. کمبود پژوهش های داخلی در راستای چگونگی درک و کاربرد حروف اضافه ساده در کودکان فارسی زبان، پژوهشگر را بر آن داشت تا پژوهش حاضر را طرح ریزی نماید.

۳. روش بررسی

پژوهش حاضر به روش تحلیلی بر مبنای چارچوب نظری زایا گشتاری به بررسی چگونگی میزان درک و کاربرد حروف اضافه ی ساده در سطح جمله در کودکان فارسی زبان طبیعی پرداخته است. حروف اضافه ی ساده در این تحقیق به دو گروه مکانی (روی، پشت، جلوی، توی، بالای، زیر، کنار و دنبال) و غیر مکانی (به، با، تا، از و برای) تقسیم شده اند. جامعه ی مورد مطالعه در پژوهش حاضر، ۶۰ کودک طبیعی ۵ تا ۸ ساله ی متشکل از ۳۰ دختر و ۳۰ پسر می باشد. داده های موجود در این پژوهش برگرفته از آزمون محقق ساخته ی درک و کاربرد حروف اضافه ی ساده است. در اواسط مهر ماه ۱۳۹۰ با مراجعه به سازمان آموزش و پرورش استان فارس و پژوهشکده ی معلم، پس از بررسی کامل آزمون و تأیید آن و دریافت مجوز ورود به مدارس مقطع ابتدایی و با هماهنگی های لازم با مدیران و معلمان پایه اول ابتدایی مراکز و تعیین وقت و مکان مناسب، آزمودنی ها در راستای

استانداردها و معیارهای پژوهش جهت آزمون در نظر گرفته شدند. پرسش نامه های اولیه به کمک والدین و مربیان مراکز تکمیل شدند. داده های مربوط به درک و کاربرد حروف اضافه ی ساده از طریق اجرای آزمون محقق ساخته به صورت صوتی ضبط گردید و مورد بررسی توصیفی و تحلیلی قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها به لحاظ کمی، داده های خام آزمون درک به روش مقیاس اسمی یعنی ۰ و ۱ و آزمون کاربرد به روش مقیاس ترتیبی ۰، ۱، ۲، ۳ و ۴ نمره دهی شدند. میانگین نمرات به نرم افزار SPSS انتقال داده شد. آمار استنباطی جهت درک تفاوت معنی داری، به محاسبه ی تفاوت میزان درک و کاربرد حروف اضافه ی ساده، تفاوت میزان درک و کاربرد حروف اضافه ی غیر مکانی و مکانی از طریق آزمون T پرداخته است که در بخش بعد به اجمال آورده می شود.

۴. تحلیل داده ها

۱-۴. آمار توصیفی

آمار توصیفی به توصیف آزمودنی ها به لحاظ جنسیت و تعداد می پردازد. ۱۳-۱۵ شهریور ۹۲

۱-۴.۱. خصوصیات فردی آزمودنی ها

آمار توصیفی نشان دهنده ی ۶۰ کودک مورد بررسی است که از میان آنها ۳۰ کودک پسر و ۳۰ کودک دختر می باشند و سن آنها از حداقل ۵ سال و ۶ ماه تا ۸ سال در نوسان است؛ جدول ۱-۴ نشان گر این نتایج است. جدول ۱-۴ توزیع فراوانی آزمودنی ها را بر اساس جنسیت آزمودنی ها نشان می دهد. همان گونه که مشاهده می شود، ۳۰ نفر از آنها یعنی ۵۰ درصد دختر و ۳۰ نفر یعنی ۵۰ درصد پسر هستند.

جدول ۱-۴ توزیع فراوانی آزمودنی ها بر حسب جنسیت

جنسیت	تعداد	درصد
پسر	۳۰	٪۵۰
دختر	۳۰	٪۵۰
کل	۶۰	٪۱۰۰

۲-۴. آمار استنباطی

به منظور محاسبه ی میزان تفاوت معنی داری در میان متغیرهای پژوهش از آزمون T استفاده شده است. که به تفسیر در جدول های ذیل مورد بررسی قرار می گیرد.

۱-۲-۴. آزمون تفاوت میزان درک حروف اضافه ی مکانی و غیر مکانی در بین کودکان طبیعی

جدول ۲-۴ به بررسی نتایج تفاوت میزان درک حروف اضافه ی مکانی و غیر مکانی در بین کودکان طبیعی می پردازد. میزان میانگینها بر آفتاب می سازد که میانگین میزان درک حروف اضافه ی مکانی، بیشتر می باشد. همچنین تفاوت مشاهده شده بین دو میانگین بر اساس آزمون T با مقدار -۵.۶۵۶ و سطح معنی داری $Sig = ۰.۰۰۰$ بیانگر این است که تفاوت معنی داری بین میزان درک حروف

اضافه ی مکانی و غیرمکانی در بین کودکان طبیعی وجود دارد. از آن جا که حروف اضافه ی مکانی روابط کاملا قابل مشاهده ی شیء به علاوه ی شیء را نمایش می دهند، داده های پژوهش حاضر نشان گر آن است که کودکان طبیعی در درک این موضوع موفقیت بیشتری را نشان می دهند.

جدول ۲-۴ آزمون تفاوت میزان درک حروف اضافه مکانی و غیر مکانی در بین کودکان طبیعی

متغیر	فراوانی	میانگین نمرات درک حروف اضافه	انحراف استاندارد	T	Sig (سطح معنی-داری)
غیرمکانی	۵	۱۴.۷۵	۲.۱۸	-۵.۶۵۶	۰.۰۰۰
مکانی	۸	۱۹.۵۰	۰.۹۲		

۲-۲-۴. آزمون تفاوت میزان کاربرد حروف اضافه ی مکانی و غیر مکانی در بین کودکان طبیعی

جدول ۳-۴ نتایج بررسی تفاوت میزان کاربرد حروف اضافه ی مکانی و غیرمکانی در بین کودکان طبیعی را نشان می دهد. میزان میانگین ها حاکی است که میانگین میزان کاربرد حروف اضافه ی مکانی، بیشتر می باشد. همچنین تفاوت مشاهده شده بین دو میانگین بر اساس آزمون T با مقدار -۸.۳۸۳ و سطح معنی داری $Sig = ۰.۰۰۰$ بیان گر این است که تفاوت معنی داری بین میزان کاربرد حروف اضافه ی مکانی و غیرمکانی در بین کودکان طبیعی وجود دارد. از آن جا که حروف اضافه ی مکانی از این مزیت برخوردارند که نشان گر روابطی هستند که به طور مستقیم در محیط فیزیکی قابل مشاهده اند و این روابط با اشیایی سر و کار دارند که نسبت به یکدیگر ساکن می باشند (استاینبرگ، ۱۳۸۱)، کودکان طبیعی در کاربرد حروف اضافه ی مکانی موفقیت بیشتری را نسبت به کاربرد حروف اضافه ی غیر مکانی بروز داده اند.

جدول ۳-۴ آزمون تفاوت میزان کاربرد حروف اضافه مکانی و غیر مکانی در بین کودکان طبیعی

متغیر	فراوانی	میانگین نمرات کاربرد حروف اضافه	انحراف استاندارد	T	Sig (سطح معنی-داری)
غیرمکانی	۵	۵۸.۷۵	۴.۰۹	-۸.۳۸۳	۰.۰۰۰
مکانی	۸	۷۸.۲۵	۵.۱۴		

۵. نتیجه گیری

از آنجا که حروف اضافه ی مکانی به لحاظ معنی شناختی از عینیت بیشتری نسبت به حروف اضافه ی غیر مکانی برخوردارند، داده های پژوهش حاضر نشان دهنده ی میانگین میزان درک حروف اضافه ی مکانی بیشتر، نسبت به غیرمکانی ها می باشد. تفاوت مشاهده شده بین دو میانگین بر اساس آزمون T با مقدار -۵.۶۵۶ و سطح معنی داری $\text{Sig} = ۰.۰۰۰$ تفاوت معنی داری بین میزان درک حروف اضافه ی مکانی و غیر مکانی در کودکان طبیعی را نشان می دهد. از آن رو که حروف اضافه ی مکانی در گروه حرف اضافه ای نسبت به غیرمکانی ها نقش عینی تر و برجسته تری را ایفا می کنند، کودکان طبیعی در کاربرد آنها میانگین میزان بالاتری را نشان داده اند. همچنین تفاوت مشاهده شده بین این دو میانگین بر اساس آزمون T با مقدار -۸.۳۸۳ و سطح معنی داری $\text{Sig} = ۰.۰۰۰$ تفاوت معنی داری را بین میزان کاربرد حروف اضافه ی مکانی و غیرمکانی در کودکان طبیعی نشان می دهد.

منابع

- ابوالحسنی چیمه، زهرا، ۱۳۸۱، "بازشناسی حروف اضافه ی مرکب از گروه های حرف اضافه ای در زبان فارسی معاصر بر اساس نحو/یکس تیره"، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- احمدی گیوی، حسن و انوری، حسن، ۱۳۷۹، دستور زبان فارسی، تهران، انتشارات فاطمی.
- استاینبرگ، دنی، ۱۳۸۱، درآمدی بر روان شناسی زبان، ترجمه ی ارسلان گلفام، انتشارات سمت، تهران.
- باطنی، محمدرضا، ۱۳۴۸، توصیف ساختمان دستوری زبان فارسی بر بنیاد یک نظریه عمومی زبان، تهران، انتشارات امیر کبیر.
- خزایی، حسین، ۱۳۸۳، "بررسی زبان شناختی حروف اضافه ی ساده و گروه حرف اضافه ای در زبان فارسی و راه کارهای آموزشی آن"، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- رقیب دوست، شهلا، ۱۳۶۸، "نقش و تحول حروف اضافه و را در تاریخ زبان فارسی"، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی، مشهد.
- سجودی، رضا، ۱۳۷۵، "حروف اضافه و گروه حرف اضافه ای در زبان فارسی"، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- صباغی، حشمت ا...، ۱۳۷۳، "حروف اضافه در فارسی معاصر و کاربرد آنها با افعال، اسامی و صفات"، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- کردی، معصومه، ۱۳۷۵، "توصیف حروف اضافه و گروه حرف اضافه در زبان فارسی"، پایان نامه کارشناسی ارشد، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران.
- مشکوٰه الدینی، مهدی، ۱۳۷۹، دستور زبان فارسی بر پایه نظریه گشتاری، انتشارات دانشگاه فردوسی، مشهد.
- ناصر، محمد امین و دبیر مقدم، محمد، ۱۳۸۶، چکیده پایان نامه های حوزه زبان و زبانشناسی دوره های تحصیلات تکمیلی دانشگاه های دولتی و آزاد ۱۳۳۳-۱۳۸۵، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی
- Yule George, 2006, *the study of language*, USA: Cambridge University Press.

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی

مقاله نویسی علوم انسانی

مقاله نویسی علوم انسانی

اصول تنظیم قراردادها

اصول تنظیم قراردادها

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله

آموزش مهارت های کاربردی در تدوین و چاپ مقاله